

**LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO TEISĖJOS RAMUTĖS RUŠKYTĖS
ATSKIROJI NUOMONĖ**

Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvados „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo nario Lino Karaliaus, kuriam pradėta apkaltos byla, ir Lietuvos Respublikos Seimo nario Aleksandro Sacharuko, kuriam pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ konstitucinės justicijos byloje Nr. 32/2010-33/2010

2010 m. lapkričio 2 d.

Vilnius

Sutinku su Konstitucinio Teismo 2010 m. spalio 27 d. išvadoje plėtotą doktrina (*inter alia* su tuo, jog ta aplinkybė, kad už teisės pažeidimą asmeniui buvo taikyta tam tikra teisinė atsakomybė (civilinė, drausminė, administracinė, baudžiamoji ar kt.) ir šiam asmeniui už tą patį teisės pažeidimą yra taikoma konstitucinė atsakomybė, nereiškia, kad yra pažeidžiamas konstitucinis principas *non bis in idem*), taip pat su išvadoje pateiktais faktais. Tačiau, mano nuomone, nėra neginčijamų įrodymų, leidžiančių teigti, kad faktų vertinimas dėl Seimo nario L. Karaliaus veiksmų - išvykimo į užsienio kelionę ir dėl to nedalyvavimo be pateisinamos priežasties 2010 m. sausio 13, 14, 19, 20, 21 d. vykusiuose Lietuvos Respublikos Seimo plenaryuose posėdžiuose, 2010 m. sausio 15, 20 d. vykusiuose Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose - buvo visiškai teisingas. Vertinant Seimo nario L. Karaliaus veiksmų turinį ir jų atlikimo aplinkybes neišvengiamai susiduriama su faktų tikslumo problema. Dėl netinkamo faktų vertinimo gali atsirasti vertinimo klaida (-ų), galiausiai gali būti padaryta ir nepakankamai motyvuota išvada. Tai ypač reikšminga apkaltos byloje. Dar 1999 m. gegužės 11 d. nutarime Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinė apkaltos samprata suponuoja teisingą teisinį procesą, kuriame prioritetą teikiamas asmens teisių apsaugai. Garantuojant asmens teisių apsaugą būtina paisyti pamatinių teisinės valstybės principų, kurie reikalauja, kad jurisdikcinės ir kitos teisės taikymo institucijos būtų nešališkos ir nepriklausomos, siektų nustatyti objektyvią tiesą ir sprendimą priimtų tik teisės pagrindu.

Neabejotina, kad Seimo narys L. Karalius, 2010 m. sausio mėn. nedalyvaudamas penkis dienas vykusiuose Seimo plenaryuose posėdžiuose ir praleisdamas du Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžius, pažeidė Lietuvos Respublikos Seimo statuto 10 straipsnio, 11 straipsnio atitinkamas nuostatas, susijusias su pareiga dalyvauti Seimo ir Seimo komitetų posėdžiuose bei pareiga pranešti apie nedalyvavimo priežastis. Kartu Seimo narys L. Karalius pažeidė ir Konstitucijos 76 straipsnį: „<...> Seimo statusas turi įstatymo galią.“ Tačiau ne kiekvienas Konstitucijos pažeidimas savaime yra šiurkštus Konstitucijos pažeidimas. Konstitucinis Teismas tai yra pažymėjęs dviejose savo išvadose: 2004 m. kovo 31 d. ir 2010 m. spalio 27 d.

Konstitucinis Teismas 2004 m. kovo 31 d. išvadoje yra konstatavęs ir tai, kad sprendžiant, ar Respublikos Prezidento veiksmai šiurkščiai pažeidė Konstituciją, kiekvienu atveju būtina įvertinti konkrečių Respublikos Prezidento veiksmų turinį ir jų atlikimo aplinkybes (kursyvas mano. - R. R.). Šioje išvadoje taip pat konstatuota, kad Respublikos Prezidento veiksmams Konstitucija būtų šiurkščiai pažeista tais atvejais, kai Respublikos Prezidentas *nesąžiningai eitu savo pareigas*, veiktų vadovaudamasis ne Tautos ir valstybės, bet savo privačiais interesais, atskirų asmenų ar jų grupių interesais, veiktų turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami su Konstitucija ir įstatymais, su viešaisiais interesais, *sąmoningai nevykdytu* Respublikos Prezidentui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų.

2010 m. spalio 27 d. išvadoje Konstitucinis Teismas nurodė, kad šios konstitucinės doktrinos nuostatos *mutatis mutandis* taikytinos ir toms teisinėms situacijoms, kai sprendžiama, ar Seimo nario veiksmais, kuriais pažeista Konstitucija, ji pažeista šiurkščiai.

2010 m. spalio 27 d. išvadoje nebuvo konstatuota, kad Seimo narys L. Karalius veikė vadovaudamasis ne Tautos ir valstybės, bet savo privačiais interesais, atskirų asmenų ar jų grupių interesais, veikė turėdamas tokių tikslų ir interesų, kurie nesuderinami su Konstitucija ir įstatymais, su viešaisiais interesais.

Sprendžiant, ar Seimo narys L. Karalius *nesąžiningai ėjo savo pareigas, sąmoningai nevykdė* Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose *nustatytų pareigų* ir tokiais veiksmais *šiurkščiai pažeidė* Konstituciją, pagal 2010 m. spalio 27 d. išvadoje išplėtotas ankstesniuose Konstitucinio Teismo aktuose suformuluotas doktrininės nuostatas kiekvienu atveju būtina įvertinti veiksmų pobūdį, *jų turinį, atlikimo aplinkybes*, laiką, vietą, sistemingumą, pakartotinumą, trukmę, veiksmus atlikusio asmens elgesį po jų padarymo, *kitas reikšmingas aplinkybes*.

Konstitucinis Teismas nenustatė, kad Seimo nario L. Karaliaus veiksmų šiurkštumą įrodo veiksmų pobūdis, laikas, vieta, sistemingumas, pakartotinumas, trukmė, veiksmus atlikusio asmens elgesys po jų padarymo.

Koks buvo Seimo nario L. Karaliaus *veiksmų turinys ir kokios kitos reikšmingos jų atlikimo aplinkybės*, kurios pagal Konstitucinio Teismo doktriną turi būti vertinamos?

Kokios yra Seimo nario L. Karaliaus veiksmo - išvykimo į užsienio kelionę ir dėl to nedalyvavimo be pateisinamos priežasties 2010 m. sausio mėn. penkias dienas vykusiuose Seimo plenariniuose posėdžiuose ir dviejuose Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose - atlikimo aplinkybės? Konstitucinis Teismas pirmiausia vertino tuos faktus, kuriuos nurodė pareiškėjas.

Byloje buvo nustatyta:

1. Seimo narys L. Karalius su UAB „Irmusta“ (UAB „Tez Tour“ atstove) turizmo paslaugų teikimo sutartį sudarė 2009 m. gruodžio 8 d., t. y. tuomet, kai dar nebuvo priimtas Seimo nutarimas dėl sesijos pratęsimo; toks aktas buvo priimtas 2009 m. gruodžio 17 d. Tai, kad Seimo statute nustatyta, jog Seimo narys laiką tarp Seimo sesijų, jeigu jis neturi dalyvauti Seimo komitetų posėdžiuose, planuoja savarankiškai, arba tai, kad nėra įstatymu įtvirtintos Seimo nario atostogos, negali būti dingstis neatvykti į pratęstos Seimo sesijos posėdžius, motyvuojant tuo, kad naujai susikūrusios partijos Seimo narys nežino, jog Seimo sesija gali būti pratęsta (kaip rodo pastarųjų metų Seimo darbo praktika, paprastai sesija būna pratęsiama).

2. Pagal minėtą turizmo paslaugų teikimo sutartį turizmo bendrovė įsipareigojo suteikti Seimo nariui L. Karaliui vežimo paslaugas: 2009 m. gruodžio 29 d. - iš Vilniaus į Bankoką ir 2010 m. sausio 13 d. - iš Bankoko į Vilnių.

3. Seimo narys L. Karalius kreipėsi į UAB „BPC Travel“ ir paprašė pakeisti grįžimo iš kelionės datą į 2010 m. sausio 12 d. (pirmas turėjęs vykti pratęstos Seimo sesijos posėdis buvo numatytas 2010 m. sausio 13 d.).

4. Išvykdamas į kelionę po Azijos valstybes Seimo narys L. Karalius žinojo, kad Seimo rudens sesija yra pratęsta.

Dėl šių nurodytų faktinių aplinkybių nekyla abejonių. Tačiau nei Seimo atsiųstoje medžiagoje, nei Konstitucinio Teismo bylos medžiagoje nėra patikimų duomenų (rašytinių įrodymų: bilietų, rezervacijos duomenų), kad minėta sutartis, pagal kurią Seimo narys L. Karalius galėjo grįžti iš Bankoko į Vilnių 2010 m. sausio 13 d., iš tiesų buvo vykdoma. Kad Seimo narys L. Karalius galėjo grįžti pagal sutartį, liudijo vienas liudytojas - UAB „Tez Tour“ direktorius A. Sukovas, kitos liudytojos - UAB „Irmusta“, su kuria Seimo narys L. Karalius 2009 m. gruodžio 8 d. sudarė turizmo paslaugų teikimo sutartį, direktorės I. Ozerdem liudijimai buvo priešaringi: Seimo specialiajai tyrimo komisijai ji teigė, kad bilietų rezervacijos L. Karaliaus vardu 2010 m. sausio 13 d. nebuvo, o Konstitucinio Teismo posėdyje ji nurodė, kad Seimo narys L. Karalius galėjo grįžti į Vilnių sutartyje nurodytą dieną.

Taigi galėjo susidaryti viena iš dviejų situacijų:

1. Seimo narys L. Karalius pagal sutartį galėjo grįžti, nors ir nenustatyta, kad tą dieną buvo bilietų rezervacija. Toks negrįžimas numatytu laiku reiškia sąmoningą atsisakymą grįžti į pratęstos Seimo sesijos plenarinius posėdžius, nepaisant to, kad nustatyta, jog Seimo narys L. Karalius dėjo pastangas sugrįžti anksčiau (2010 m. sausio 12 d.).

2. Bilietų rezervacijos nebuvo, ir Seimo narys L. Karalius dėjo pastangas sugrįžti į Vilnių anksčiau, bet jos buvo nerezultatyvios. Toks elgesys vertintinas kaip neatsakingas, nes Seimo narys išskrido į kelionę žinodamas, jog Seimo sesija pratęsta, ir neišitikinęs, kad nuvykęs į Bankoką galės laiku įsigyti kelionės atgal į Vilnių bilietą ir spės grįžti į pratęstos Seimo sesijos plenarinių posėdžių (2010 m. sausio 13 d.). Tačiau negalima teigti, jog toks elgesys reiškia, kad Seimo narys L. Karalius nesąžiningai ėjo savo pareigas, sąmoningai nevykdė Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų.

Ar tikrai kiekvienas iš nurodytų atvejų - atsisakymas grįžti pagal sutartį numatytu laiku ir dėl to praleidimas penkias dienas vykusių Seimo plenarinių posėdžių¹ ir dviejų Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžių (pirmuoju atveju) bei neatsakingas išvykimas neturint grįžimo bilietų ir dėl to praleidimas penkias dienas vykusių Seimo plenarinių posėdžių ir dviejų Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžių (antruoju atveju) - vertintinas ne tik kaip Seimo statuto pažeidimas, Konstitucijos pažeidimas, bet ir kaip šiurkštus Konstitucijos pažeidimas?

Minėjau, kad pagal Konstitucinio Teismo doktriną šiurkščiu veiksmu laikytinas *inter alia* toks veiksmas, kai Seimo narys sąmoningai nevykdė Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų.

Neįrodyta, kad Seimo nario L. Karaliaus išvykimas paliekant savo Seimo nario pažymėjimą Seimo nariui Aleksandrui Sacharukui buvo sąmoningas. Prielaidą dėl jų susitarimo būtų galima daryti iš interviu fragmento žurnalui „Žmonės“, kur Seimo narys L. Karalius kalbėjo apie Australijos parlamento patirtį balsuojant už kitą parlamentarą. Tačiau tyrimą dėl išvados, ar šio veiksmo — Seimo nario pažymėjimo palikimo ir pastangų jį surasti nedėjimo, dėl kurių susidarė sąlygos šiuo Seimo nario pažymėjimu pasinaudoti kitam asmeniui, prieštarauja Konstitucijai, - pateikimo Konstitucinis Teismas nutraukė.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, ypač į tai, kad nėra neginčijamų įrodymų, leidžiančių teigti, jog Seimo narys L. Karalius sąmoningai, o ne dėl neatsakingumo neatvyko į Seimo posėdžius, taip pat neįrodžius, kad tarp Seimo nario L. Karaliaus išvykimo ir Seimo nario A. Sacharuko balsavimo jo Seimo nario pažymėjimu yra priežastinis ryšys - išankstinis jų susitarimas, esant įrodymų, kad Seimo narys L. Karalius dėjo atitinkamas pastangas, kad laiku grįžtų į pratęstos Seimo sesijos posėdžius, mano nuomone, darytina išvada, kad Seimo narys L. Karalius, be pateisinamos priežasties nedalyvaudamas 2010 m. sausio 13, 14, 19, 20, 21 d. vykusiuose Seimo plenariniuose posėdžiuose ir 2010 m. sausio 15, 20 d. vykusiuose Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdžiuose, pažeidė Konstituciją, tačiau toks pažeidimas nelaikytinas šiurkščiu Konstitucijos pažeidimu.²

¹ Antai Austrijos federaliniame įstatyme numatyta, kad Nacionalinės tarybos narys netenka Nacionalinės tarybos nario pareigų, jeigu jis 30 dienų delsia pradėti vykdyti Nacionalinės tarybos nario pareigas arba 30 dienų be pateisinamos priežasties nedalyvauja Nacionalinės tarybos posėdžiuose. Prieiga per internetą: <http://www.parliament.gv.at/ENGL/PERK/RGES/GOGNR/gog01_P1-8.shtml>; žiūrėta 2010 m. spalio 27 d.

² Paminėtinas ir Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo 2004 m. gruodžio 16 d. sprendimas sujungtose bylose T-120/01 ir T-300/01 *Carlo De Nisco prieš Europos investicijų banką*, kuriame nurodyta, kad sprendimas atleisti iš darbo dėl sunkaus pažeidimo yra tokia rimta priemonė, kad ji gali gerokai pasunkinti suinteresuotojo tarnautojo galimybes darbo rinkoje ir taip sukelti jam žalą.